

7. Пилипчук В.В. Управление маркетингом: учеб. пособие / В.В. Пилипчук. – Владивосток: Дальневост. гос. техн. рыбохоз. ун-т, 2002. – 121 с.
8. Романов А.А. Маркетинговые коммуникации / А.А. Романов, А.В. Панько. – М.: Эксмо, 2006. – 432 с.
9. Ромат Е.В. Реклама: учебник / Е.В. Ромат. – 7-е изд. – СПб: Питер Пресс, 2008. – 512 с.
10. Сафин В.И. Торговая система трейдера: фактор успеха / В.И. Сафин. – СПб.: Питер, 2007. – 243 с.

УДК 005.336.1:338.512

Распопова В.А., канд. екон. наук,

Гулакова Н.В. (ДонНУЕТ, Донецьк)

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто сутність дефініції «управління поточними витратами», обґрунтовано необхідність проведення оцінки ефективності поточних витрат та здійснено рейтингову оцінку ефективності управління поточними витратами на підприємстві.

Ключові слова: *поточні витрати, ефективність управління, рейтингова оцінка, конкурентна позиція.*

Необхідність управління поточними витратами та оцінка їх ефективності обумовлена тим, що розвиток ринкових відносин відбувається у нестабільній економічній ситуації, що для промислових підприємств вимагає утримання позицій на конкурентному ринку. В таких умовах для забезпечення певного рівня конкурентоспроможності підприємства на ринку необхідно чітке управління витратами.

У системі управління економічною діяльністю підприємства найбільш значущим елементом є управління поточними витратами. Це зумовлено тим, що управління поточними витратами – це динамічний процес, який полягає в досягненні високого економічного результату діяльності підприємства. Цей процес не зводиться лише до зниження витрат, а поширюється на всі елементи управління. Забезпечення ефективного управління поточними витратами особливо важливе в умовах інфляції, оскільки дані про теперішні витрати постійно потрібно звіряти з даними про майбутні витрати.

Метою статті є визначення дефініції «управління поточними витратами», проведення рейтингової оцінки ефективності управління поточними витратами на підприємстві.

В умовах розвитку ринкової економіки в Україні зростає роль економічного аналізу господарської діяльності підприємств усіх форм власності як складової частини системи економічного управління. Управління підприємством вимагає систематизації інформації про здійснювані господарські процеси, їх

характер й обсяги, а також про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів та їх використання, власний капітал, зобов'язання і фінансові результати діяльності.

Управління – це цілеспрямований вплив на процес, об'єкт, систему з метою збереження їх стійкості або переведення з одного стану в інший [4].

Поточні витрати – витрати, що визначаються в період їх здійснення та відображаються в обліку за рахунками витрат [3].

Управління поточними витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їх видів, місць і носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їх зниження. Воно є важливою функцією економічного механізму будь-якого підприємства [1].

Дослідження проблем управління поточними витратами підприємств, їх мети, місця та складових набуває все більшого значення в сучасних умовах господарювання, тому розглядається в багатьох вітчизняних і зарубіжних працях учених-економістів, таких як: І. Драган, Л. Гусарова, В. Панасюк, Г. Партин, Л. Нападовська, А. Турило, Л. Чижевська, А. Череп, О.М. Азарян, Л.В. Балабанова, В.Т. Жигалов, З.А. Капелюк, О.С. Кравченко, А.А. Мазаракі, Л.О. Омелянович, А.А. Садеков, Л.А. Сипко, Л.В. Фролова, К. Друрі та ін.

В умовах ринку, що динамічно розвиваються, витрати підприємства можуть бути схильні до змін під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Передбачити всі зміни неможливо, але за допомогою упровадження системи управління поточними витратами можна контролювати витрати за їх видами, планомірно впливати на їх зміни, передбачати вплив негативних факторів [2].

Рівень управління поточними витратами підприємства обумовлюється ступенем їх ефективності. Тому загальний діагностичний висновок щодо ефективності управління поточними витратами можливий тільки за умови оцінки їх ефективності.

Одним із методів оцінки ефективності управління поточними витратами є рейтингова оцінка, яка надає можливість охарактеризувати стан управління поточними витратами за допомогою одного синтезованого показника – рейтингу, який вимірюється в балах.

Рейтинг – це індивідуальний кількісний показник оцінки якихось успіхів об'єкта оцінювання в якомусь класифікаційному переліку, показник, який узагальнює та синтезує різні характеристики об'єкта оцінки.

Проведення рейтингової оцінки передбачає наявність подвійної мети: з одного боку, забезпечення ефективного використання інвестованого капіталу, а з іншого – підвищення ринкової вартості підприємства. Рейтингову оцінку можна проводити як для діяльності підприємства в цілому, так і для оцінки ефективності управління окремим напрямом економічної роботи.

Дослідження ефективності управління поточними витратами було проведено для виробничого підприємства ВАТ «Вінтер» та його підприємств-конкурентів ЗАТ «Геркулес», ВАТ «Лубенський молочний завод», ПАТ «Житомирський маслозавод».

Виокремлюють декілька методів проведення рейтингової оцінки: метод умовно-еталонного підприємства, метод макси-мінімуму, метод суми місць.

Для рейтингової оцінки ефективності управління поточними витратами досліджуваного підприємства та його конкурентів було обрано метод максімуму-мінімуму.

Цей метод використовується у випадку, коли показники, за якими проводиться рейтингова оцінка, мають різну спрямованість і стандартизацію необхідно проводити за допомогою різних формул для показників-стимуляторів та показників-дестимуляторів.

Для проведення рейтингової оцінки ефективності управління поточними витратами підприємства перш за все необхідно сформулювати таблицю вихідної інформації (таблиця 1), в якій представлені обрані для оцінки ефективності управління поточними витратами показники та їх фактичні значення за певний період часу як для досліджуваного підприємства, так і для його конкурентів. Матрицю вихідних коефіцієнтів для оцінки ефективності управління поточними витратами підприємства подано у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1 – Матриця вихідних коефіцієнтів для оцінки ефективності управління поточними витратами підприємства

Показники	БАТ «Вінтер»	Підприємства-конкуренти		
		ЗАТ «Геркулес»	БАТ «ЛМЗ»	ПАТ «ЖМЗ»
Рентабельність комерційна	1,92	0,68	3,46	4,41
Рентабельність валових поточних витрат	1,81	0,52	3,62	4,62
Рівень прибутку від операційної діяльності до валових поточних витрат	4,63	0,59	5,40	7,45
Коефіцієнт витратовіддачі валових поточних витрат	94,28	77,00	104,83	104,76
Рівень витратоємності валових поточних витрат	106,07	129,86	95,39	95,46
Розмір зміни рівня витратоємності валових витрат	5,54	-23,55	-1,16	3,60
Темп зміни рівня витратоємності валових поточних витрат	4,74	-15,35	-1,20	3,91

Для цього на першому етапі визначається коло показників, за якими оцінюється ефективність управління поточними витратами підприємства, наприклад: комерційна рентабельність; рентабельність валових поточних витрат; рівень витратоємності валових поточних витрат; коефіцієнт витратовіддачі валових поточних витрат; розмір зміни рівня витратоємності валових витрат; темп зміни рівня витратоємності валових поточних витрат та ін.

На другому етапі їх ідентифікують щодо належності до показників-стимуляторів і показників-дестимуляторів, що відображено в таблиці 2.

Третій етап передбачає стандартизацію значень, для чого виділяються максимальні і мінімальні значення показників серед досліджуваних підприємств, а далі розраховуються рейтингові показники для кожного підприємства. Відповідно до методики оцінки, чим вище значення рейтингового показника, тим вищим є рейтинг підприємства.

Таблиця 2 – Рейтингова оцінка ефективності управління поточними витратами підприємства

Показники	max	min	max- min	ВАТ «Вінтер»	Підприємства-конкуренти		
					ЗАТ «Геркулес»	ВАТ «ЛМЗ»	ПАТ «ЖМЗ»
1 група показників (стимулятори)							
Рентабельність комерційна	4,41	0,68	3,72	0,331	0	0,745	1
Рентабельність валових витрат	4,62	0,52	4,09	0,313	0	0,757	1
Рівень прибутку від операційної діяльності до валових поточних витрат	7,45	0,59	6,86	0,589	0	0,701	1
Коефіцієнт витрато-віддачі валових поточних витрат	104,83	77,0	27,82	0,620	0	1	0,997
Усього				1,8555	0	3,2045	3,9974
Середнє значення				0,4639	0	0,8011	0,9994
2 група показників (дестимулятори)							
Рівень витрато-ємності валових поточних витрат	129,86	95,39	34,47	0,690	0	1	0,998
Розмір зміни рівня витратоємності валових витрат	5,54	-23,55	29,09	0	1	0,230	0,066
Темп зміни рівня витратоємності валових поточних витрат	4,74	-15,35	20,09	0	1	0,2957	0,041
Усього				0,6904	2,0000	1,5259	1,1060
Середнє значення				0,2301	0,6667	0,5086	0,3687
Рейтинговий показник				0,3470	0,3333	0,6549	0,6840
Рейтинг				3	4	2	1

Результати проведеної рейтингової оцінки показують, що досліджуване підприємство БАТ «Вінтер» за ефективністю управління поточними витратами,

посідає третє рейтингове місце серед обраної групи підприємств-конкурентів харчової промисловості. Воно поступається ВАТ «Лубенський молочний завод» і ПАТ «Житомирський маслозавод» як всіма показниками-стимуляторами, так і показниками-дестимуляторами.

Таким чином, підприємству ВАТ «Вінтер» для того, щоб покращити свою конкурентну позицію на ринку в сфері управління поточними витратами, необхідно виявити резерви оптимізації поточних витрат.

Проведена рейтингова оцінка є підґрунтям для розробки стратегічних орієнтирів відносно управління поточними витратами:

- організувати облік поточних витрат за окремими підрозділами;
- аналізувати структуру витрат та її вплив на результати діяльності підприємства;
- планувати рівень поточних витрат;
- планувати прибуток з урахуванням обсягів зазначених витрат і змін у ринковому середовищі;
- формувати дієву систему мотивації працівників до контролю та зменшенню поточних витрат;
- контролювати рівень витрат і вживати заходи для їх оптимізації;
- приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Висновки. Управління витратами є основним інструментом в організації виробничої діяльності підприємства. Управління поточними витратами – це процес цілеспрямованого формування їх видів, місць і носіїв з метою постійного контролю рівня поточних витрат і стимулювання їх оптимізації.

Рейтингова оцінка ефективності управління поточними витратами дозволяє системно встановити кількісні зв'язки між окремими показниками та рівень їх динаміки, що дає можливість визначити рівень конкурентоспроможності поточних витрат підприємства порівняно з іншими підприємствами, а також обґрунтувати та реалізувати управлінські рішення щодо підвищення ефективності управління поточними витратами як у цілому, так і за їх видами.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є вдосконалення основних шляхів управління поточними витратами з урахуванням факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, які впливають на зміну рівня поточних витрат і мають об'єктивний характер для підприємств.

Список літератури

1. Грінчук М.С. Управління витратами на підприємстві [Електронний ресурс]. – Електрон. текстові дані (279 байт). – Режим доступу: <<http://www.grinchuk.lviv.ua/book/1/98.html>>.
2. Планування діяльності підприємства: навч.-метод. посіб. / В.Є. Москалюк [та ін.]. – К.: КНЕУ, 2002. – 252 с.
3. Фролова Л.В. Управління витратами обігу торговельних підприємств на основі компетентнісного підходу: монографія / Л.В. Фролова, О.С. Кравченко. – Донецьк: Вебер, 2009. – 223 с.
4. Хміль Ф.І. Основи менеджменту: підручник / Ф.І. Хміль. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Академвидав, 2007. – 575 с.